

Regeringens superlyntog møder kritik

Side 6

Museumsdirektøren, der foragtede Picasso

Forsiden

For tiden kan vi virkelig ikke påstå, at vi er her for pengenes skyld

Den prostituerede Camilla fortsætter jobbet på Bordellet trods voldelige forsøg på afpresning og kundemangel

Side 6-7

Undgå de værste brølere i julekøkkenet

Side 4-8

Hold weekend i Bangkok

Side 10-11

WORLD'S BEST DESIGNED NEWSPAPER

POLITIKEN

Søndag

22. dec. 2013
 Årgang 129, Nr. 83
 Pris 35,00
 Kundecenter
 Politiken 70 15 01 01
 1. udgave
www.politiken.dk

Flere søger hjælp i æreskonflikter

Rekordmange unge vil ud af social kontrol, vold og tvangsægteskaber. Behovet er så stort, at fagfolk vil have nyt krisecenter.

ÆRESKONFLIKTER

JAKOB SHEIKH

En 17-årig dansk-palæstinensisk pige blev i september klædt af og pisket af sin onkel med et læderbælte, der flere gange blev snoret så kraftigt om hendes hals, at hun var akut livsfare. Forældrene, onklen og hans kone blev hængt i 14 dage og ni måneders fængsel for at

have planlagt et drab på pigen, der angiveligt havde et forhold til en dansk dreng. Sagen er et eksempel på de æreskonflikter, som stadig flere etniske minoritetsunge søger hjælp til at komme ud af. Frem til midt i november i år havde 1.026 henvendt sig til rådgivningen Etnisk Ung, der vejleder om æresrelateret vold, trusler, genopdragsrejser, social kontrol og tvangsægteskaber. Det er flere end nogensinde, og en tidobling siden 2005.

»Vi ser en stærkt øget efterspørgsel. Den sociale kontrol er massiv, men derudover har vi gennem bedre oplysning fået fat i langt flere unge, som nu selv søger hjælp», siger Birgit Soderberg, formand for Landsforeningen af Kvindekrisecentre, der bestyrer Etnisk Ung.

Herefter af de unge henvises til krisecenteret RED på Sjælland, der hjælper unge ned til 16 år og er landets eneste tilbud

specifikt rettet mod ofre for æreskonflikter. Men presset er så smarkt på RED's 26 pladser, at centeret 1. januar udvider med tre nye pladser, oplyser direktør Anita Johnson. Hun ønsker sig derfor flere centre med samme fokus og gerne i andre landsdele: »Vi har ofre, som vi har svært ved at hjælpe med et nyt netværk, en uddannelse eller et nyt arbejde, hvis de er geografisk tæt på deres familier.

Efterlyser jysk krisecenter

Et nyt center kan være på vej i Vestjylland, hvor Holstebro Krisecenter og Struer Kommune sammen har bedt Socialministeriet om hjælp til at åbne et nyt center for æresofre – gerne for unge under 18 år.

»Den sidste pige, vi havde boende, sagde direkte, at hun ventede med at søge hjælp, til hun blev myndig. Før det havde hun ingen steder at gå hen», siger Karin

Houmann, leder af Holstebro Krisecenter, hvor hver tredje af ofrene har været udsat for æresrelateret vold eller trusler.

Når flere etniske minoritetsunge i dag søger hjælp, handler det ikke nødvendigvis om, at den sociale kontrol er stigende, mener seniorforsker ved Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, Anika Liverage, der forsker i etniske minoritetsfamilier.

»Hvor æresbegrebet før i tiden alene knyttede sig til kvindens seksualitet, er ære nu også noget, der handler om uddannelse, arbejde og andre ting. Den frigørelse bliver tydeligere med tiden. Derfor tør flere også søge hjælp», siger hun.

I dag starter Politiken en serie om æreskonflikter – en problematik, regerings sidste sommer forsøgte at komme til livs med en national strategi, der styrker politindsatsen og efteruddannelsen af fag-

folk og sparker gang i oplysningskampagner. Ifølge undersøgelsen »Ung i 2011« foregår der en omfattende social kontrol af nydanske unge, når det kommer til kærestere, ægtefælle og seksuelle relationer. Mens godt halvdelen af de nydanske unge ikke må have en kæreste for deres familie, frygter en fjerdedel, at »familien vælger en ægtefælle imod deres vilje«.

Socialminister Annette Vilhelmsen (SF) hæfter sig ved »det positive i, at flere unge tør at reagere for at få hjælp«, men vil ikke svare på, om et nyt center er på tale:

»Social kontrol er helt udstøddeligt, og det kan give mange psykiske men for de unge. Derfor udvider vi nu (på RED, red.), og så må vi se, om der skal mere til.

jakob.sheikh@pol.dk

Kapitel 1: Ansigt til ansigt
 PS side 8

POLITIKEN MENER

Idéforladte frikadeller

Hummelgaards og Tesfayes fortidsdrømme.

Det værste ved det indlæg, som to unge socialdemokrater, Mattias Tesfaye og Peter Hummelgaard, havde i gårsdagens avis, er ikke, at de foreslog at samarbejde mere med Dansk Folkeparti. De to partier har fordelingspolitiske og sociale sammenfaldende synspunkter, som de til egen fordel kan udnytte, hvis DF en dag kommer ud fra Venstres skorte. Her tænkes f.eks. på social dumping og penge til velfærd.

Nej. Det værste ved indlægget er, at det er skrevet af partiets unge folk, men fremstår som opgivende snak fra gamle, metallættede, nederlagsramte mænd. Især Peter Hummelgaard har igennem længere tid formået at sætte strøm til en tro på en ny fremtid. Men den analyse, han her præsenterer, får en til at undres.

S OG DF SKAL blive »rygraden i et alternativt bredt flertal, som landets øvrige partier må orientere sig efter«, hedder det. Det skal ske ved, at i ikke bare går til venstre i den økonomiske politik, men – som det nye til højre i værdipolitikken. Der blæses til kamp for svinefrikadeller, danske kanaler i antenneforeningerne og dansk tale på gaden. Frustration tager de på skovtur i DF's have, som mange før dem. Men her er ingen nye tanker, kun bagenden af en tandem bygget af DF's politik, som to unge socialdemokrater med dårlige ben har sat sig op på.

Hvor blev de nye tanker af? DF har ikke patent på at definere svaret på utrygheden i kølvandet på globaliseringen. Hvorfor skrive af fra Thulesen Dahls kladderhæfte?

Man kan udbræbe frikadeller og juletræer til truede bastioner herfra til i overmorgen, men det, Danmark har brug for, er unge politikere, der vil udstyre skræmmebillederne med proportioner. Som anerkender belysningen, men ved, at svarene må tage afsæt i kernedanske værdier som åbenhed og tolerance – ikke i oppiskede fjendebilleder.

Socialdemokraters hjerte har altid haft to kamre: At stå på de svagestes side med en ubetinget respekt for individet og forskelligheden, men med fødderne plantet i en holdbar samfundsudvikling. Gid det må fortsætte – også når Tesfaye og Hummelgaard måske en dag sidder på ledende poster. ak

Med ret til eget palæ | Dansktyrskiske Gretty Mirdal har konkurreret sig til akademisk toppost i Paris

Tyrkiske kvinder, der indvandrede til Danmark for 30 år siden, er bundulykkelige. Det viser et langtidsstudium foretaget af psykologiprofessor Gretty Mirdal. Selv har hun i en alder af 69 fået en international toppost – som direktør for de parisiske universiteters fælles Institut for avancerede humanistiske og samfundsvidenskabelige studier. Nu sidder hun i sit palæ ved Seinen, tænker på Istanbul – og savner København. Foto: Per Folkver

VEJRET. Vekslende skydække. Hård vind til kuling fra sydvest. Omkring 8 grader.

FBI PRODUKT PRESENTS
LINDA P'S HOVEPPINE?
 STAMP-UP TOUR 2014
 PREMIERE 16. JANUAR
 FALCONER SALEN

INFO & TOURPLAN: LINDA.P.DK

ÅBENT HVER DAG
 TIL OG MED 23. DECEMBER
10-22
 Køb også online på magasin.dk
Magasin

RAMBOLL

PROJEKTLEDDERSUMMIT 2014

Kom fra teori til praksis
 Der er mange værktøjer og metoder, der hjælper dig i arbejdet som projektleder. Men modeller og teorier skaber ikke i sig selv værdi for dine projekter.

Til Projektledersummit 2014 den 6. og 7. februar, bliver du klogere på, hvordan du gennem relationer og samtaler realiserer gevinsterne i dine projekter.

Du kan bl.a. møde

- Professor Pernille Eskerod
- Projektleder Noah Danø Whitehorn
- Adjunkt Anders Rastrup Kristensen
- Programleder Anette Zobbe
- Filosof Anders Fogh Jensen

Læs mere og tilmeld dig på attractor.dk/PS2014

ATTRACTOR KURSER

PS

Istanbul, København, Paris

I et halvt liv har Gretty Mirdal forsket i, hvordan tyrkiske kvinder i Danmark har det. Nu har den 69-årige forsker og kosmopolit konkurreret sig til tops i den internationale forskerverden og har indtaget et af Paris' fineste palæer, hvor hun skal lede Institut for avancerede humanistiske og samfundsvidenskabelige studier.

Læs side 4-5

Forskning: Frie og ulykkelige tyrkiske kvinder

Grety Mirdal har i 30 år fulgt en gruppe tyrkiske indvandrerkvinder. De bliver stadig bedre integreret i det danske samfund – og stadig mere ulykkelige.

BJØRN BREDAL

En gruppe tyrkiske indvandrerkvinder har gennem 30 år været genstand for en undersøgelse af immigrations langtidsvirkninger. Kvinderne bliver stadig mere frigjorte og stadig mere ulykkelige.

»Jeg græder det meste af tiden, siger en af de 75 tyrkiskdanske indvandrerkvinder, som Grety Mirdal og hendes kollega Fatma Kücükilyildiz har fulgt siden 1980.

Over denne periode på mere end 30 år er kvinderne blevet stadig friere, stadig bedre integreret i det danske samfund – og stadig mere ulykkelige. Når man i dag spørger kvinderne, hvordan de har det, så møder man udsagn som: »Andre mennesker har gode og dårlige drømme, jeg har kun dårlige. Jeg har mistet lysten til at leve. Eller: »Vi har hverken hjemme her eller dern.

Kvinderne taler om deres ulykke både i oprindelige tyrkiske termer, hvor nøgleordet er »onde ånder«, *sikinti* (angst og strambhed på tyrkisk), og i aktuelle danske termer, hvor nøgleordet er »stress«. Som en af kvinderne siger: »Somme tider bliver jeg erobret af en *sikinti*. Så kan jeg ikke sidde stille, men bliver nødt til hele tiden at bevæge mig omkring. Det er stress.

Sådan et udsagn kan Mirdal også godt smile lidt ad: »I en tid, hvor der bliver skrevet så meget om mislykket integration, er der i hvert fald et område her, hvor integrationen tilsyneladende er lykkedes, og hvor tyrkiske kvinder har tilfaldt sig danske normer. *Sikinti* har åbenbart vejet pladsen for stress.

Voksne døtre med i næste fase
Langtidsvirkning af immigration er et af Grety Mirdals centrale forskningsområder.

De 75 tyrkiske kvinder, som udgjorde den oprindelige »population«, er med årene reduceret til 46 (nogle er rejst, nogle er døde, nogle har afbrudt kontakten).

Til gengæld er kvindernes døtre nu blevet voksne, nogle med høje uddannelser og stillinger som læger, jurister og diplomater. Grety Mirdal og Fatma Kücükilyildiz er begyndt at interviewe disse døtre af den oprindelige gruppe, og i løbet af nogle år vil de også fremlægge resultaterne af denne tredje fase af deres studium.

De unge danske kvinder er for en stor del vækkomende født i Tyrkiet (undfangt under et besøg af den i Danmark bosatte far). Da de efter nogle år kom til Danmark sammen med deres mødre, oplevede de vilkår, som mindede om danske skilsmissebørn, der bringes sammen med forældrenes nye partnere.

Men foreløbig er det stadig resultaterne fra arbejdet med de oprindelige førstegenerationsindvandrere, som Grety Mirdal og hendes kollega arbejder med. Her lå første fase omkring 1980 og anden fase omkring år 2000.

»Der er sket en revolution i disse kvinders liv, siger Grety Mirdal. »De har arbejdet og tjent deres egne penge, de har lært at færdes uden for hjemmet, de er kommet i kontakt med danskere og har lært meget dansk. Kvinderne har oplevet økonomisk fremgang og bor nu i gode lejligheder med varme og bad, og de er glade for den danske tandpleje og det danske sundhedssystem. Da vi talte med disse kvinder omkring 1980, kunne de komme med en bakke fuld af medicin og siger: »Se, hvad jeg fejler. I dag kender de deres egen krop og kan sige: »Jeg har sukkersyge og hormonforstyrrelser, og det er vigtigt, at jeg motionerer og tager indsprøjtninger.

Frigjorte og vestlige, men ...
De tyrkiske indvandrerkvinder er også blevet emanciperede, frigjorte, eller i hvert fald vestliggjorte, på en lang række mere generelle felter: »Mindre storfamilie, mere kernefamilie eller opstillede familier, mindre religion, mere påvrkning fra massemedier;

mere tro på lige muligheder for drenge og piger, mere forbrugeradfærd, mere kendskab til rettingheder. Alt i alt fremskridt over hele linjen, men ...», siger Grety Mirdal.

»De er dybt ulykkelige. Vi ved ikke, om de ville have været lige så ulykkelige i Tyrkiet, og vores undersøgelse siger ikke noget om årsager og sammenhænge. Men de er i hvert fald aldrig blevet fri for den smerte, som det at være fremmedføder. Især smerden over ikke at beherske sproget fuldt ud. Det skammer de sig over, ligesom de skammer sig over ikke at være så rask, som danskerne synes, man skal være. I Danmark er der utroligt meget ære og skam forbundet med at være eller ikke være sund og rask og stærk. Det kan jeg jo konstatere helt ind i min egen kreds af kolleger, som er psykologer og behandlere, der skulle kende sig selv: »Jeg er aldrig syg», siger min friske danske kollega, som med al tydelighed har været syg og sløj og gået og sletant i månefynd.

Da Grety Mirdal fremlagde sin forskning i de tyrkiskdanske kvinders forhold ved et seminar på Institut d'Etudes Avancées i Paris for nogle uger siden, citerede hun feministen Simone de Beauvoir, som i sit værk »Det andet køn«, siger, at det enkelte menneskes udviklingsmuligheder ikke skal defineres i lykkebegreber, men i frihedsbegreber. Hendes egen forskning viser tydeligt, at for gruppen af tyrkiske indvandrerkvinder er det friheden, ikke lykken, der er øget med årene.

Stemmer fra undersøgelsen

Fire tyrkiske kvinder fra langtidsvirkningsundersøgelsen får de fire sidste replikker.

»Min mund er fuld af bitter gift. Måden smager mig ikke længere.«
»Jeg vil ofte et lam den dag, de onde stemmer, jeg hører om natten, hører op.«

»Jeg fryser. Min ryg er dækket med sne. Jeg bliver til is, når noget gør mig vred eller ked af det, min kind begynder at ryste, mit hoved falder bagover, mine hænder bliver kolde.«

»Alt, hvad jeg har opnået i livet, er kommet gennem sorg, lidelse og ydmygelse. Ved at tigge om hjælp her og der. Jeg er syg og træt. Nu må Allah god tage mig og føre mig bort.«
bjorn.bredal@pol.dk

... og vi taler ladino, når der er hemmeligheder

KOSMOPOLIT
PORTRÆTINTERVIEW

BJØRN BREDAL

Man spørger ikke en kvinde, hvor høj hun er, så det må bero på et skøn: Grety Mirdal har cirka den størrelse, som i det gamle Danmark hedde tobak for en skilling.

Men den lille kvinde er kun så meget desto mere synlig med sine orientalske træk. I det gamle Frankrig ville disse træk kaldes »assyriske« eller »persiske«, fordi

man nødig sagde jødisk. Det har hun selv skrevet om i en ansats til en bog om forfatteren Marcel Proust.

Grety Mirdal, født 1944 i Istanbul, er professor i psykologi ved Københavns Universitet. Men hun er også lige blevet direktør for det humanistiske forskningscenter i Paris, Institut d'Etudes Avancées (IEA).

I en alder af 69 har hun konkurreret sig ind foran et felt af stærke internationale kandidater, hvoraf nogle kunne være hendes børnebørn.

Privat bliver hun boende i Nærum (eller opretholder i hvert fald sit »hovedkvar-

ter« her), men professionelt residerer hun nu i Paris. Hendes center har til huse i et af byens smukkeste palæer på Île Saint-Louis, øen midt i Seinen. Palæet hedder Hôtel de Lauzun og er funklende nyindsat. For en måned siden blev det indviet som domicil for Grety Mirdal og Institut d'Etudes Avancées af Paris' borgmester, Bertrand Delanoë, og en lang række franske og internationale notabiliteter fra den akademiske verden.

Astma

Grety Mirdal har nu sit kontor med udsigt over Seinen i et gemak, hvor forfatteren Baudelaire engang boede. Det er få hundrede meter fra Boulevard Saint-Germain, hvor hun selv som barn besøgte en vis Docteur Halpern:

»Han var en berømt pædiater specialiseret i astma og allergi hos børn. Jeg er født og opvokset i Istanbul, men vi havde familie og mange kontakter i Frankrig, og da jeg fik mit første astmaanfald – jeg var omkring 5 år – besluttede mine forældre at konsultere dr. Halpern. Vi tog så til Paris og besøgte ham på Boulevard Saint-Germain. Han havde en samling af dukker i folkedrag fra forskellige lande i et låst glaskab, og jeg fik ventetiden til at gå med at drømme om disse fremmede lande. Dr. Halpern anbefalede en 21-dages kur tre år i træk i nærheden af Le Mont-Dore, hvor bl.a. Proust også var blevet behandlet. Mor var bange, bekymret. Hvordan ville sygdommen påvirke mig? Fysisk, psykisk? Risikerede jeg at overføre sygdommen til mine børn, hvis jeg en dag fik nogen? Nu i retrospekt synes jeg, at belymringerne var absolut berettigede. Men dr. Halpern vidste med hånden: »Vous, Madames, sagede han, »ne soyez pas une yiddische mamma!« Hør her, frue, nu må De ikke være en yiddische mamma!«

»

Som gammel vil der også komme sødme over hende, så vil hun blomstre sent og kønt

Grety Mirdal
citerer Martin A. Hansen

men til mine børn, hvis jeg en dag fik nogen? Nu i retrospekt synes jeg, at belymringerne var absolut berettigede. Men dr. Halpern vidste med hånden: »Vous, Madames, sagede han, »ne soyez pas une yiddische mamma!« Hør her, frue, nu må De ikke være en yiddische mamma!«

Barndommens tryllesprog

»I yiddische mamma« er i jødisk kultur indbegrebet af den overbeskyttede, dominerende mor. Jiddisch er det sprog, de osteuropæiske såkaldt askenasiske jøder taler.

Men Grety Mirdal er ikke selv askenasisk, hun er sefardisk, det vil sige spansk jøde og taler ikke jiddisch. Hun taler dermed de sefardiske jødernes ladino.

»Ja, vi har bevaret vores sprog. Jøderne blev i 1492 udrjvet af Spanien, og ladino er sproget fra dengang, som bogstaveligt er mit modersmål, fordi jeg talte det med min mors.«

Men Grety Mirdal taler også fransk, for det gjorde man i det dannede borgerskab i Istanbul, som hun er vokset op i. Som barn gik hun i fransk katolsk nonneskole.

Tyrkisk gav sig selv, engelsk lærte hun på Istanbul amerikansk gymnasium, hvor hun blev student, og senere på Smith College i New England, hvor hun tog sin bachelor i psykologi. Og nu taler hun dansk, fordi hun siden 1965 har boet i Danmark sammen med sin tyrkiske mand.

Men ladino, det jødiske spanske: »I mit tyrkiske barndomshjem i Istanbul var det fortrylleseres og bevægelses sprog. Mormor fortalte eventyr på spansk, far og mor hviskede til hinanden på spansk, mor blev vred på spansk, forbandelser mod de ondsindede, men også de utallige velvisninger, som næsten alle mine gøremål var ledsaget af, blev ytrret på spansk.«

»Hvert skridt, jeg tog uden for hoveddøren, om jeg så skulle ud og lege i haven eller ned til købmanden efter slik, udløste uvægerligt en »guardada de hora mala« (må du blive beskyttet mod dårlige stunder). Flere gange om dagen hørte man: »guardada de ojo malo« (må du være beskyttet mod det onde øje), og mors natdys var altid ledsaget af »guardada de afitira« (må du være beskyttet mod bagvaskelse). Det sidste forstod jeg ikke rigtigt, men af-

Historisk kontor: Bolig for grever og baroner i lange baner

L'Hôtel de Lauzun er et af Paris' smukkeste private palæer.

På Île Saint-Louis, øen midt i Seinen, ligger det nyistandsatte domicil for Institut d'Etudes Avancées med dansktyrsk Grety Mirdal som direktør. Det er et palæ, som bærer navnet Hôtel de Lauzun efter en greve, som var ejer i 1680'erne. »Hôtel de Lauzun er bygget i årene 1655-1659 og har tilhørt en lang række grever, baroner og andre adelige. Der er saloner langs Seinen med udskræmte paneler, silketæpper og loftsmalerier, der er en guldbelagt musiksalon med eget orgel, og palæets tre fløje lukker sig om en smuk indergård.

Midt i 1800-tallet var L'Hôtel de Lau-

GULD, ENGLE OG GUDINDER.

Lofterne på den nederste etage, hvor alt er belagt med blåguldr, myrdrer med malerier, figurer, grotesker og krummelser fra Solkongens tid.

Foto: Per Folkver

zun mødested for en række kendte forfattere, og Charles Baudelaire boede i palæet i årene 1843-1845. Digteren Théophile Gautier skrev om den periode, da han havde sin gang i palæet, at når han gik op ad den monumentale hovedtrappe folte han, at han var en plet på stedet, og at han hellere skulle have taget køkkentrappen.

L'Hôtel de Lauzun er i dag ejet af Paris' kommune, hvis arkitekter har stået for istandsættelsen. Palæet blev genindviet 22. november som domicil for Institut d'Etudes Avancées, og første åbningstale blev holdt af sociologen Dominique Schnapper (som er datter af filosofen Raymond Aron).

Hun begyndte med kendte ord fra Marseillaisen: »Le jour de gloire est arrivè« – den store dag / hædersdagen er kommet.

ligevel var jeg tryk i min barnesjæl og følte, at vi, takket være gode sprogkundefarer, var under beskyttelse af en højere magt, hvis modersmål var spansk.

»Der blev vores opgang ud over tyrkisk talt 5-6 sprog, men vi var de eneste, der kunne spansk. Min bedste veninde, Anula, boede på tredje sal. Forældrene var grækere og havde i generationer nægnet at lære tyrkisk. Hendes mor, enkefru Polatos, gik altid i sort, talte udelukkende græsk og var en sød og kærlig reservemor for mig, undtagen i påskeugen, hvor hun holdt op med at hilse på os, og hvor Anula ikke måtte lege med mig. Men 2. påske-dag ringede Anula på døren, som om intet var hendt. »Det er fordi I har slået Kristus ihjel«, sagde hun, »men nu lever han igen. Skal vi lege?«

»Vi pigeboer talte for det meste tyrkisk sammen, når vi var alene eller legede på gaden, hvilket skete meget sjældent, fordi vi var bange for sigøjnerne. De kom tit for at sælge kristtjorn ved juletid og lavendeler om sommeren. Jeg var lige så angst for sigøjnerne som de andre, men alligevel venligere stemt, især mod de ældre spåkoner, fordi jeg var overbevist om, at de kunne spansk, for hvordan skulle de ellers konsultere de højere magter, når de spåede om fremtiden?«

Hvilket sprog taler du så med din mand?

»Tyrkisk! Vi taler tyrkisk, når vi er alene. Vi taler dansk med børnene og franske med familien ude i verden. Og vi taler latino, når der er hemmeligheder.

Lillebæltsbroen

»Hvordan gik det til, at I endte i Danmark?«

»Min mand er ingeniør. Under sit studium kom han i praktik hos det danske rådgivende ingeniørfirma Ostenfeld & Jønson. Nogle år senere under et besøg i København gik han op på kontoret til direktøren Ostenfeld, som var en fin mand, der hurtigt sagde: »De er blevet ingeniør? Bliv De bare her!«. Så sendte hans sekretær min mand til fremmedpolitiet med et brev i hånden, og en time senere var han tilbage med en opholdstilladelse.

»Vi flyttede til København, min mand begyndte at arbejde på projekteringen af Lillebæltsbroen, selv fortsatte jeg mine studier i psykologi ved Københavns Universitet, hvor Lise Østergaard blev min professor. Hun betalte af egen lomme en ældre studerende for at give mig introduktion til dansk psykologisk tradition og gamle danske psykologer: »Dem skal du jo lære at kende«, sagde hun. Jeg fik lov til at tage mine eksaminer på engelsk, blev magister i 1969 og fik arbejde på universitetet direkte fra eksamensbordet.

Der sker jo det med en karriere, at det afgørende efterhånden bliver at more sig – at det skal være sjovt

Det var dengang!«. Gretty Mirdal sukker lidt og kigger ud over Botanisk Have i København. Vi sidder en dag sidst i oktober på det lille hyggelige kontor i Øster Farimagsgade, hun stadig deler sammen med en kollega ved Psykologisk Institut. Hvor hun jo altså stadig er forskningsprofessor. Reolerne er fyldt med fagbøger og litteratur, transtrømers samlede digte ligger fremme. »Hvorfor skal jeg egentlig til Paris?«, spørger hun med et lille melankolsk smil og peger med kaffekoppen på den lave og fredfyldte københavnske sol, der gløder gennem efterårsbladene uden for.

En måned senere sidder vi på hendes mere markante kontor i Paris, og spørgsmålet er:

Hvorfor orker du i en alder af 69 at konkurrere dig ind i så stor en stilling og begynde en ny karriere?

»Kroppen er 69, men sådan føles det ikke. Du ved, det er ligesom hende pigen Hansigne i 'Løgneren' af Martin A. Hansen: »Som gammel vil der også komme sødme over hende, så vil hun blomstre sent og kønt, som mange sjæle gør, hvis livselement er bekvæmringen, frygten, angsten for ikke at gøre andre tilpas!« Gretty Mirdal citerer uden og ordret, men skynder sig videre:

»Nej, spøg til side: Jeg oplever det ikke som en ny karriere, jeg oplever det som en fornyelse. De senere år har jeg beskæftiget mig meget med forskningsadministration både i Danmark, Frankrig og på europæisk plan som formand for European Science Foundation og senere som medlem af European Research Council. Det er spændende at skabe rum for forskning og forskere, og jeg bilder mig ind, at jeg nu er i stand til at påtage mig en form for ledelse, som jeg aldrig havde turdet for ti år siden. Med alderen tør man stå for noget. Og med den lange og ubehagelige udvælgelse, jeg har været igennem, må der være andre, der tør tro på mig.

»Selvfølgelig er der også en stolthed forbundet med at få sådan en stilling. Jeg er glad for de muligheder, jeg har her med de dejlige forskere og alle de spændende møder, jeg kan være med til at organisere. Der sker jo det med en karriere, at det afgørende efterhånden bliver at more sig – at det skal være sjovt. Anerkendelsen, prestigen ... Jeg har ikke brug for, at det er de øjne, der ser på mig længere.

Og Frankrig?

»Ja, jeg er i en vis forstand kommet 'hjem' til mit sprog og til en kultur, som jeg voksede op med. Mine første bøger læste jeg på fransk, vi købte dem i Librairie

MADAME MIRDAL. Som 'slotsfrue' på Hôtel de Lauzun har Gretty Mirdal ikke blot skullet samle et hold af forskere fra hele verden. Hun har også skullet samlet trådene i den omfattende renovering af et parisisk palæ, som er fredet i højeste klasse.

Foto: Per Folkver

Hachette i Istanbul. Når jeg havde opført mig pænt, så fik jeg en bog. Selvfølgelig er det en drøm at sidde her i et palæ ved Senen og have kontor der, hvor Baudelaire boede.

Hjemme

»Men jeg har hjemme! Livet er i Danmark, jeg savner mine børn, jeg savner mine danske venner, og selv om vi har en lejlighed i Paris, er det vores hus i Nærum, som bliver ved med at være headquarters. Vi har boet der siden 1970, og her i efteråret var jeg hjemme for at plukke svampe.

Det lyder meget jødisk – man sidder i Babylon og længes efter Jerusalem, eller man sidder i Jerusalem og længes efter Babylon.

»Jeg har ikke så nemt ved at tale om det jødiske, som er noget meget privat. Men det er jo rigtigt, at også min familie er spredt over mange lande. Som barn følte jeg altid, at der var en parathed, at tanken om at flygte eller flytte var meget nærværende. Vi lever med en lighed af identiteter, og som Herbert Pundik siger: Vi beder alle til en Gud, vi ikke tror på. Hvem er jeg? Hvis det er min nationalitet, man spørger til, så svarer jeg, at den er tyrkisk-dansk, turco-danoise. Hvad den jødiske identitet angår, så er den jo meget sådan, som en jødisk filosofiprofessor fra Columbia University udtrykte det: »Incongnito, ergo sum – jeg er ukendt, ergo er jeg.«

Onde ånder

I København er du professor i tværkulturel psykologi. Det er også noget med kulturforskelle?

»Ja, mæslinger er mæslinger, uanset om det er japanske eller nigerianske børn, der bliver smittet. Men om depression i Japan er den samme sygdom i Nigeria er et tvivlsomt spørgsmål. Er det overhovedet meningsfyldt at tilbyde psykologisk behandling til mennesker, der stammer fra en kultur, man ikke kender?«

Ja, er det meningsfyldt?

»Den førende franske specialist i etnopsykatrii Jobie Nathans svar er et nyt ord: det nej. Den væsentligste hindring ligger i sproget, siger Nathan. Ophatelsen af mentale lidelser er meget tæt forbundet med sproget og dets rigdom af vendinger vedrørende forstyrrelser af sindet. På arabisk f.eks. findes der omkring 20 forskellige ord, der betegner det at være besat af ånder eller djinner. For eksempel indgår dji i ordet mecum, som betyder både forelsket og sindsforstyrret. At tænke sindsbevægelser og forstyrrelser på arabisk indebærer, at man automatisk 'medtænker' djinner og ånder, hvilket selvfølgelig ikke lader sig gøre på dansk. Dels er

►BLÅ BOG ►GRETTY MIZRAHI MIRDAL

Født 1944 i Istanbul, tiltrådte i 2012 stillingen som direktør for Institut d'Etudes Avancées i Paris (IEA), der indgår i et større fransk netværk og er finansieret af Paris' universiteter i fællesskab. IEA giver fremtrædende humanistiske forskere fra hele verden mulighed for at søge til Paris for at arbejde med et større værk i en længere periode, typisk et år.

Gretty Mirdal er forskningsprofessor i tværkulturel psykologi ved Københavns Universitet. I Danmark er hun medlem af Det Humanistiske Forskningsråd og Videnskaberne

Selskab, og hun har eller har haft sæde i en række forskningsfora så som European Research Council og det videnskabelige råd for Ecole Normale Supérieure i Paris.

Hun supplerede i 1992 sit store videnskabelige forfatterkab med en kogebog skrevet sammen med Birgit Siesby: 'Det sefardiske køkken gennem 500 år – Fra Spanien til Tyrkiet'.

Portræntinterviewet med Gretty Mirdal bygger på samtaler i Paris og København samt uddrag af selvbiografiske skitser i en række artikler.

det umuligt i oversættelse at gengive den måde, hvorpå djinnerne er indlejret i kroppen og sproget, og dels er patienterne utilbejlelige til at tale med os professionelle om disse emner. Arabisktalende patienter er ikke mere ufuldsomme, end at de kan mærke, at vi psykologer og psykiatere i vesten har et noget anstrengt forhold til ånder. Det er jeg derfor ingen mening at tale om sådanne forklaringsmodeller med psykologen og lægen, lige som man heller ikke så gerne fortæller om formodninger om at være ramt af det onde øje eller andre forbandelser.

»En af den tværkulturelle psykologs fortjenester er, at den tvinger os til engang imellem at lagtagte os selv udefra.«

Krop og sjæl

Hvad vil du gerne huskes for som forsker?

»Måske for mit arbejde med det, jeg har kaldt 'den psykosomatiske spiral'. Krop og sjæl påvirker hinanden, det er alle jo i dag enige om, men få vil gå ned i detaljerne af det, som Freud kaldte 'det mystiske spring' fra sjæl til krop. Man taler om 'stress' som sådan et paraplybegreb, der dækker over alle mulige påvirkninger frem og tilbage mellem det kropslige og det psykiske. Med 'den psykosomatiske spiral' har jeg prøvet at være meget præcis og konkret i beskrivelsen.

»Tag for eksempel astma, som kan udløses af både psykiske og fysiske faktorer. Man kan være allergisk over for haseknødder, det påvirker muskulaturen, som igen påvirker vejtrækningen. En mor kan se på den måde, hendes barn krummer ryggen på, at et anfald er på vej. Hvis

hun er i balance med sig selv, når barnet kommer hjem fra skole med tegn på astmaanfald, så sætter hun sig roligt med barnet, læser en historie, serverer en kop te, finder medicinerne frem. Og anfaldet klinger af.

»Men hvis moren selv har det dårligt eller er stresset, så skælder hun barnet ud: »Nu har du igen spist nødder. Og barnet får et stort anfald. Det er ikke kun psykisk, og det er ikke kun fysisk, men en vekselvirkning, en spiral. Vi tænker for meget i dikotomier, sort/hvid, kold/varm, krop/sjæl. Men det er begge dele på én gang, krop og sjæl.«

Du havde selv astma som barn – ligesom Marcel Proust.

»Ja, men jeg voksede fra det. Min far, derimod, led af astma hele livet. Ekskl. tyrkiske kvinder, astma ... der er en vis sammenhæng mellem din forskning og dit liv.

Gretty Mirdal smiler indtændt: »Den psykoanalyse kan du godt tillade dig at forlange femogtyve øre for. Tage Skou-Hansen skriver i en af sine romaner om en å i stedet i lyland – en å, som det nu er vandsløst natur, bliver ved med at løbe væk fra kilden, men uanset hvor langt væk fra kilden, den måtte komme, er den stadig i forbindelse med sit udspring og den kommer aldrig fri af det punkt, hvor den er begyndt. Dette punkt, denne spørgsmålskilde er for mit vedkommende forholdet mellem sjæl og legeme, hvordan kropslige funktioner påvirker det psykiske, og omvendt.«

bjorn.bredal@politiken.dk